

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
УО "БАРАНОВИЧСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ"

2016

СОДРУЖЕСТВО НАУК. БАРАНОВИЧИ-2005

МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
МОЛОДЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ

22 февраля 2005 г.
г. Барановичи, Беларусь

В 2 частях
Часть 2

Библиотека БарГУ

0010 8849

Барановичи 2005

3 1 1 2 2

Министерство образования Республики Беларусь
Учреждение образования
«Барановичский государственный университет»
Б И Б Л И О Т Е К А

УДК 082(043.2)

ББК 94

С 57

Печатается по решению совета Учреждения образования "Барановичский государственный университет", протокол № 5 от 28.01.2005 г.

Рецензенты: доктор педагогических наук, профессор УО "Белорусский государственный университет имени Максима Танка" Л.Д. Глазырина; кандидат юридических наук, доцент Киевского национального экономического университета Е.В. Перепада (Украина); доктор педагогических наук, профессор, Резекненская Высшая школа Велта Любкина (Латвия); доктор технических наук, профессор УО "Брестский государственный технический университет" Ю.Н. Павлючук; кандидат технических наук УО "Брестский государственный технический университет" А.В. Драган

Редакционная коллегия: В.И. Кочурко (главный редактор), П.П. Шощкий, В.Н. Зуев, Е.И. Пономарева, К.С. Тростень, В.В. Хитрюк, С.К. Рындович, Н.М. Сотник, Е.И. Белая, Е.Г. Карапетова, Э.И. Дмитриченко, М. Ассад, В.В. Таруц, Т.Н. Рыбина, Г.Я. Житкевич, В.Л. Гурский, Е.Л. Малиновский, А.В. Трофимчик, И.Д. Высотенко, А.А. Ковалевская, Л.И. Кочкар

Содружество наук. Барановичи-2005: Материалы междунар. науч.-практ. конф. молодых исследователей, Барановичи, 22 февраля 2005 г.: В 2 ч. Ч. 2 / Редкол.: В.И. Кочурко (гл. ред.) и др. – Барановичи: УО "БарГУ", 2005. – 438 с.

ISBN 985-498-001-4

ISBN 985-498-003-0 (Часть 2)

В сборнике представлены статьи участников международной научно-практической конференции молодых исследователей "Содружество наук. Барановичи-2005", посвященные актуальным проблемам педагогики, психологии, методикам преподавания технических, экономических, юридических, гуманитарных наук.

Адресован студентам, аспирантам, учителям школ и преподавателям вузов, специалистам предприятий, организаций, учреждений соответствующего профиля.

ЧИТАЛЬНЫЙ ЗАЛ

ISBN 985-498-001-4

ISBN 985-498-003-0 (Часть 2)

УДК 082(043.2)

ББК 94

© УО "БарГУ", 2005

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ
ФАКУЛЬТЕТ

– уменне ўспрымаць сістэму вобразаў твора павінна выступаць умовай глыбокага спасціжэння сацыяльна-маральных узаемаадносін герояў у творы. Гэта важна, бо ў школьнікаў фарміруюцца сацыяльныя пачуцці, папаўняецца вопыт адэкватных грамадзянскіх зносін;

– толькі ўсебаковы, цэласны аналіз асобы станоўчага героя з яе грамадзянскімі схільнасцямі, а не толькі маральнымі якасцямі можа садзейнічаць фарміраванню грамадзянскіх ідэалаў [2].

Безумоўна, вышэйсказанае найперш датычыць прازیчных тэкстаў, аднак варта вычэрпваць і патэнцыял лірычных твораў. Так, перад вывучэннем тэмы "Літаратурная песня. А. Ставер", "Жураўлі на Палессе ляцяць" мэтазгодна актуалізаваць веды вучняў пра народную песню як сродак перадачы нацыянальнага каларыту ў побыце і культуры народа, для чаго прапануюцца праблемныя пытанні, што патрабуюць ад вучняў характарыстыкі беларуса як чалавека, аналізу ўмоў жыцця беларускага народа. Эфектыўнасць вывучэння верша Р. Барадуліна "Мы – беларусы" павысіць складанне схемы-акраслова "продкі", што ілюструе якасці беларускага характару. Кожная з назваў павінна пачынацца з літары, якая ўваходзіць у склад гэтага слова. Працуючы са схемай, вучні аналізуюць змест верша, прыводзяць прыклады з гісторыі, якія яскрава падкрэсліваюць адметнасць асобы беларуса, вылучаюць сродкі мастацкай выразнасці – даюць эстэтычную ацэнку феномена нацыянальнага характару.

Вывучаючы "Рэквіем па кожным чацвёртым" А. Вярцінскага, варта агучыць жыццёвае крэда паэта: "Для чалавека мала проста ненавідзець. Для чалавека мала проста любіць. Для чалавека мала быць проста сумленным і проста чалавечным. Чалавек яшчэ павінен адчуваць адказнасць за лёс іншых людзей, змагацца за агульныя інтарэсы і ідэалы". Задача вучняў – прасачыць адметнасць пазытычнага ўвасаблення аўтарскай думкі, бо кожная з прыведзеных пазіцый адлюстравана ў вершы. Эфектыўнай для фарміравання грамадзянскіх пачуццяў і эстэтычнага асэнсавання сацыяльнай бессмяротнасці чалавека будзе дзейнасць па ўстанаўленні гэтай адпаведнасці.

Такім чынам, аналіз навуковых крыніц і педагагічнага вопыту ў аспекце заяўленай праблемы дае падставы для наступных высноў: рэалізацыя кампетэнтнаснага падыходу ў навучанні ёсць патрабаванне часу; сярод ключавых кампетэнцый асобы на сучасным этапе вылучаюцца сацыяльна-грамадзянскія; яны могуць фарміравацца ўжо ў працэсе школьнай адукацыі, у т.л. літаратурнай, на аснове ведаў і ўменняў, рэгламентаваных праграмамі па беларускай літаратуры для сярэдніх школ, з выкарыстаннем форм і метадаў, уласцівых працэсу грамадзянскай адукацыі [1].

Літаратура

1. Гражданское образование / Отв. ред. А.А. Михайлов, В.А. Дунаев. – Мн., 1999. – 94 с.
2. Мещерякова Н.Я., Гришина Л.Я. Формирование активной гражданской позиции учащихся на уроках литературы в 4–7 классах: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1987. – 160 с.
3. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
4. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Народное образование. – 2003. – № 5. – С. 34–41.

ДА ЛІНГВІСТЫЧНАГА АНАЛІЗУ ПАЭТЫЧНАГА ТЭКСТУ

М.А. Гулевіч

Навуковы кіраўнік – В.М. Шавель, магістр педагагічных навук

УА "Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт", г. Баранавічы, Беларусь

Дзеля таго, каб пісьменнік адбыўся як нацыянальны мастак ў поўным сэнсе гэтага слова, мала паслугоўвацца словамі беларускай мовы. Трэба яшчэ быць арганічна ўрослым у нацыянальную традыцыю, ведаць і адчуваць родную культуру, яе традыцыі, гісторыю,

тое, чым жыві і жыве твой народ, што складае яго глыбінную сутнасць і непаўторна праяўляцца ў кожным асобным чалавеку. Можна навучыцца мове, але не псіхалогіі, не тэмпераменту, не спосабу мыслення і светаўспрымання. Дзеля гэтага проста трэба нарадзіцца і быць беларусам. І тады нацыянальнае будзе чымсьці знешнім, праграмаваным, дзеля аздобы "паўтыканым" у тэкст, а выяўленнем самой сутнасці душы мастака, якая нязмушана і арганічна самавыяўляецца ва ўсім, што яе трывожыць і хвалюе. Менавіта да такіх пісьменнікаў, на нашу думку, і належыць Анатоль Кірвель.

Прачытаўшы твор А. Кірвеля, задумваешся, што пакідае пасля сябе кожны з нас сляды. У "Тлумачальным слоўніку беларускай мовы" даецца значэнне гэтага слова як "адбітак чаго-небудзь на якой-небудзь паверхні", "астатак, адметная рыса чаго-небудзь".

У першым значэнні аўтар выкарыстоўвае гэта слова ў сваім вершы, такі ж сэнс мае паняцце і ў аднайменным творы У. Карызна. Аднак аўтары разглядаюць яго з розных пазіцый.

А. Кірвель у сваім вершы засцерагае, каб мы не патанулі безнадзейна ў побыце, не абламалі аб штыкі свае крылы, бо яны павінны будучы ўзнесці нас высока ў неба, да нармальнага чалавечага жыцця, дзе сённяшні клопат пра матэрыяльнае адыдзе і застаецца тое, што толькі і робіць чалавека чалавекам – паўнацэннае духоўнае жыццё, адчуванне радасці і шчасця ад яго. У. Карызна аб'ектам свайго разважання выбірае не агульнае паняцце, а больш прыватнае, след чалавека ў чалавеку, пачуццёвы бок адносінаў паміж людзьмі.

Кожны з аўтараў па-свойму выказвае думку: кожны чалавек павінен імкнуцца пакідаць толькі тыя сляды, якія нясуць дабро, якія не ідуць у разрэз з сумленнем чалавека. Гэтыя творы аб'ядноўвае адзінства ідэі, аднак творы розняцца сваёй структурай.

Верш У. Карызна напісаны ламаным радком:

Нідзе
так доўга
сляды
не застаюцца –
Ні на бэзе,
Ні на снезе,
Ні на небе,
Ні на шашы.
Нідзе
так доўга
сляды
не застаюцца –
Як на душы!

Ламаны радок дапамагае аўтару акцэнтаваць увагу на кожным слове радка, а не толькі на аднародных членах сказа. Пры гэтым ствараецца ўражанне поступу, хады чалавека. Верш складаецца з чатырох простых сказаў. Першы і трэці ўскладнены аднароднымі членамі, у канцы іх стаіць шматкроп'е, якое не абмяжоўвае ўяўленне чытача, дазваляе яму самастойна дамаляваць карціну.

Другі і чацвёрты сказы маглі б стаць лагічным працягам папярэдніх сказаў і закончыць іх, калі б аўтар не выкарыстаў паўтор, які падкрэслівае значнасць апошняга радка штрафы.

Ідэю верша падмацоўвае і яго марфалагічная будова. У творы У. Карызна ўжыў толькі 2 дзеясловы, 2 адмоўныя займеннікі і аж 12 назоўнікаў і 12 адмоўных часціц.

Здавалася б, вялікая колькасць адмоўных слоў павінна выклікаць такія ж пачуцці, але іх выкарыстанне толькі дапамагае пісьменніку цвёрдзіць меркаванне аб тым, што кожны з нас павінен задумацца над кожным сваім чынкам.

Паўторамі ў творы галосных гукаў [о, а] пісьменнік дабіваецца ўзмацнення вобразнасці свайго твора. Акцэнтаваць увагу на патрэбных словах, іх значэнні, вылучыць

іх у шэрагу іншых дапамагаюць зычныя гукі [р, в, п, з]. Яны ж паказваюць кантрастнасць, супастаўляюць сказы.

А. Кірвель сцвярджае думку аб тым, што сутнасць чалавека можа вызначацца па яго слядах. Дастаткова паглядзець на іх – і даведаемся, каму патрэбны Грошы, матэрыяльны дастатак, каму Слава, усеагульнае прызнанне, каму патрэбна толькі пабавіць час з Суседам, а каму – знайсці дарогу да Сумлення.

Грошы, Слава, Сумленне, Сусед – гэтыя словы ў творы пішуцца з вялікай літары, падкрэсліваючы значнасць гэтых паняццяў для чалавека. Прычым кожны ўкладае ў іх свой сэнс. Але найбольшы акцэнт аўтар робіць на апошнім слове ў творы. Па меркаванні аўтара, Сумленне – якасць, якой валодае шчыры, праўдзiвы, справядлівы, адказны за свае паводзіны чалавек. А. Кірвель прымушае задумацца: а куды вядуць твае сляды?

А. Кірвель двойчы выкарыстоўвае ў тэксце словы: "Выразныя альбо не, ледзь прыкметныя альбо нібыта знарок выціснутыя падэшвамі". Першы раз аўтар канстатуе той факт, што сляды могуць быць розныя.

Другі раз падкрэслівае, што "сляды – у кожнага розныя". А чаму? Таму што кожны чалавек – індывідуальнасць, і кожны вызначае, што пасля сябе пакінуць.

А. Кірвель і У. Карызна сцвярджаюць у сваіх творах, што сумленне з'яўляецца вышэйшай мерай, якая вызначае чалавека ў чалавеку.

Літаратура

1. А. Кірвель. Урбанія: Вершы і мініяцюры ў прозе. – М.: Мастацкая літаратура, 1994. – 173 с.